

Рис. 1. Оцінка і прогноз динаміки інтегрального показника ЕКБ України, розрахованого різними методами

Як показали результати розрахунків рівня ЕКБ України, всі запропоновані підходи до встановлення вагових коефіцієнтів для інтегрального показника ЕКБ показали схожу тенденцію зміни рівня безпеки національної економіки. Зокрема, найвищий рівень ЕКБ України було зафіксовано у 2008 і 2010 роках. Крім того, найближчими роками слід очікувати поступового підвищення стану ЕКБ України (див. рис. 1). Серед методів, що використовувалися для встановлення вагових коефіцієнтів для окремих складових ЕКБ, слід виділити метод аналізу структури ВДВ та метод головних компонент. Результати, отримані за їх допомогою, найбільш точно відповідають реальним тенденціям розвитку національної економіки. Втім, не слід повністю відкидати інші методи встановлення вагових коефіцієнтів для окремих складових ЕКБ держави. Оскільки, в основі одного з запропонованих методів лежить аналіз структури видаткової частини Державного бюджету України, то після вдосконалення бюджетного процесу в нашій країні (в першу чергу зменшення політичного впливу на даний процес), використання даного методу для встановлення вагових коефіцієнтів при розрахунку інтегрального показника ЕКБ держави, може давати достатньо об'єктивні результати.

Запропонований автором підхід дає змогу проводити чіткий аналіз чинників (загроз), що сприяли зміні інтегрального показника ЕКБ, а також ефективно відслідковувати зміни та робити об'єктивні висновки щодо стану окремих складових ЕКБ.

Віталій МАРТИНЮК

Тернопільський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

На тлі останніх кількох років, які характеризувалися значним падінням темпів розвитку усіх галузей народного господарства, девальвації національної валюти, збільшенням фактичних значень індикаторів боргової безпеки, погіршенням ситуації у банківській сфері та на ринку фінансових послуг, зменшенням реальних доходів окремих категорій громадян тощо, проблеми формування дохідної та видаткової частини бюджету є досить актуальними. Економіка України потребує вдосконалення практики формування і виконання державного бюджету, адже реальне зростання рівня життя населення неможливе без впровадження новітніх розробок в бюджетній сфері діяльності суспільства.

Метою дослідження є аналіз теоретико-методологічних засад та сучасної практики і розробка напрямів вдосконалення формування Державного бюджету України.

Однією із ключових стадій бюджетного процесу є складання проекту бюджету, що вимагає використання сучасних підходів та методів для забезпечення покращення його якісних та кількісних характеристик. Від того, як складається проект бюджету, залежать подальші дії щодо його розгляду, затвердження та виконання.

У науковій літературі існує значна кількість методів формування бюджету, які можуть бути використані, проте особливу увагу приділяють таким як: програмно-цільовий, прямого рахунку, нормативний, аналітичний, екстраполяції, економіко-математичні, балансовий.

Узагальненим при цьому є балансовий метод, суть якого полягає в обов'язковому збалансуванні доходів і витрат. За допомогою нього встановлюються правильні пропорції в розподілі бюджетних коштів між центральними та місцевими органами державної влади й управління з метою забезпечення їхніх потреб у фінансових ресурсах.

Найбільш перспективним та сучасним є програмно-цільовий метод складання бюджету, що передбачає дещо інший підхід до формування бюджетних показників. Цей процес починається із зосередження уваги спершу на результатах, яких необхідно досягти в державному секторі, а вже потім ставиться питання про те, які ресурси потрібно найефективніше використати для досягнення намічених результатів і в якій спосіб.

При формуванні бюджету слід комплексно використовувати існуючі методи, що дасть змогу точніше визначати суми надходжень та видатків, зосередити кошти та тих галузях, які цього найбільше потребують, збалансувати державний бюджет.

Необхідним також є створення єдиної стратегії соціально-економічного розвитку країни на довгострокову перспективу, яка б дозволила визначити конкретний вектор для розбудови всієї держави, також це дало б змогу привести у відповідність нормативно-правову базу всіх сфер діяльності.

Забезпечення єдності всіх планів і прогнозів держави дасть змогу підвищити рівень ефективності планування та забезпечення досягнення стратегічних цілей. Загалом і тактичні, і стратегічні цілі необхідно виконувати одночасно та систематично.

Наступним важливим кроком удосконалення методів формування державного бюджету є застосування середньострокового планування, яке було впроваджене із прийняттям Бюджетного кодексу в 2010 році.

Запровадження середньострокового планування дасть змогу підвищити дисципліну державних видатків, також покращить процес аналізу використання коштів та підвищить ефективність управлінських рішень щодо використання бюджетних коштів головними розпорядниками на всіх рівнях.

Під час проведення середньострокового планування обов'язковим є дотримання основних положень довгострокової стратегії розвитку, так само як і дотримання середньострокових цілей під час оперативного та поточного планування. Взаємозв'язок цих складових дозволить структурувати та організувати процес соціально-економічного розвитку держави в цілому.

Застосування середньострокового бюджетного планування в Україні пов'язане з тривалим періодом виконання більшості проектів, а особливо інвестиційних. А це у свою чергу вимагає прив'язки їх до показників бюджетів кількох років та обсягів фінансових ресурсів держави на перспективу, адже її відсутність негативно впливає на виконання проектів та використання бюджетних коштів.

Основою середньострокового планування вважається програмно-цільовий метод складання бюджету, який базується на вченні про бюджет держави та про програмно-цільове управління як інструменту регулювання економіки.

Найважливішою відмінністю програмно-цільового методу та постатейного методу є формування бюджету не за функціями, а за програмами, що дає змогу контролювати результати, які досягаються у процесі виконання програми. Крім того, програмно-цільовий метод дозволяє забезпечити єдність стратегічного і поточного бюджетування, пріоритетність спрямування бюджетних коштів.

Більшість вітчизняних економістів виділяють наступні характерні ознаки для програмно-цільового методу:

- зосередженість на результатах, які необхідно отримати внаслідок виконання програми;
- можливість оцінки наслідків бюджетних рішень на стадії їхньої розробки та прийняття;
- посилення відповідальності конкретних учасників бюджетного процесу за витрачання бюджетних коштів;
- можливість проведення ґрунтовного аналізу витрат бюджетних коштів на основі показників результативності;
- забезпечення прозорості бюджетного процесу.

Як наслідок, програмно-цільовий метод має відчутні переваги над традиційними підходами, що дозволяє значно підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

Взаємозв'язок оперативного, середньострокового і стратегічного планування повинен забезпечуватися послідовністю та підпорядкованістю у процесі формування державного бюджету. Відповідність планів різних рангів дозволить не виходити за межі визначеної державної політики та сприятиме досягненню цілей, які стоять перед державою.

Під час складання проекту бюджету фінансова наука передбачає використання різних методів, одним із найперспективніших серед яких є програмно-цільовий. Комплексне застосування різних методів дасть можливість скласти збалансований та якісний бюджет, за результатами якого можна буде досягти реального економічного зростання. Також необхідним є створення довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку держави та приведення у відповідність до неї усіх нормативних, законодавчих і правових актів. Застосування середньострокового планування повинно відповідати основним положенням довгострокового, забезпечувати їх єдність та співвідноситись одне до одного як підсистема до системи.

Тарас МАРШАЛОК

Тернопільський національний економічний університет

ТЕОРЕТИКО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФІСКАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

За період трансформації податкової системи в Україні, яка триває з часу отримання суверенітету, відносини в сфері оподаткування зазнали значних змін. Зокрема податкові відносини в Україні змінювались від застосування недосконалих, економічно необґрунтованих податкових інструментів, до податків із раціональними механізмами оподаткування, помірними ставками податків, об'єктивними податковими пільгами.

Однак, у вітчизняній податковій системі є значна кількість комплексних проблем, що потребують вирішення. Після прийняття Податкового кодексу, в Україні було вирішено багато проблем що стосувалися узгодженості між значною кількістю нормативних документів, які часто суперечили один одному, відбулася уніфікація нормативних документів в одному Податковому кодексі. Однак не вирішено проблеми узгодженості дій між Державною податковою службою України та Пенсійним фондом України щодо оподаткування доходів громадян. Зокрема після прийняття Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та внесенням змін до Податкового кодексу України (введення в дію з 1.01.2012 р. XIV розділу), залишилися невирішеною проблема значного податкового навантаження на суб'єкта підприємницької діяльності фізичної особи платника єдиного податку.

Також непотрібно залишати осторонь проблему оподаткування фізичної особи підприємця, який здійснює свою діяльність на загальній системі оподаткування. Згідно чинного законодавства, зазначена категорія платників податків повинна сплачувати Єдиний соціальний внесок в розмірі не менше ніж 34,7 % від оподаткованого доходу, а також податок на доходи фізичних осіб за